

Ima

Női sorsok

(Női körülméletés és az iszlám)

Láng Judit

„A világnak lelke van, és aki ezt a Lelket megéri, az megéri a dolgok nyelvét”. Én megpróbáltam, ha nem is az egész világot, de egy részét biztosan. Diplomamunkámra készültem a Kaposvári Egyetem Művészeti Karán, mikor közelebbi kapcsolatba kerültem az arab hitvilággal, Afrikával és az ott élő nők sorsával. Mindig is vonzódtam kelet felé, amit csak megerősített ez a kutatómunka. Hiszen a Közel-Keletnek és Afrikának van egyfajta fájdalmas szépsége, ami sehol máshol nem tapasztalható. Számos könyv és beszámoló került a kezembe, melynek sorai tíz képet ihlettek képzeletemben. Első ízben egy Szultána szaúdi hercegnő életéről szóló könyv sorai vezettek be ebbe a titokzatos világba, majd a híressé vált modellt, Waris Dirie *A sivatag virága* című önéletrajzi írása sokkolt őszinte szókimondásával. Éppen jókor találok Lóránt Attila *Kelet-Afrika* című könyvével, amely csodálatos fotó anyagával megmutatta Afrika szép oldalát is. Tanulmányoztam a Koránt és az arab világ szent ünnepeit, a hádzsot.

Megdöbbenve olvastam a női körülmétekről, ami nememből adódóan felettebb érzékenyen érintett, és úgy éreztem erről muszaj beszélni. Kíváncsivá tett

e borzasztó szokás eredete, így utánanéztam az érintett területeknek és az iszlám vallásnak. Lassan kezdett körvonalazódni, hogy mennyire összetett és érzékeny probléma is ez, és hogy nem kis fába vágtam a fejszémet. (Hiszen a tisztán látáshoz az érintett területeken eltöltött évek és személyes tapasztalatok kellene, úgy hogy egy nagyon zárt közösségről beszélünk.)

Ennek híján én egy röpké betekintést kívánok nyújtani Önöknek festményeimmel, ami arra talán elegendő, hogy elgondolkodjunk a világon. Megértve, elfogadva és nem elítélve azt, hiszen minden kultúra a maga sokszínűségével gyönyörködött.

Napiainkban, mikor a világ népe a nyitott határok következtében vándorol és egyre több informá-

cióhoz jut, a muszlim nők is közelebb kerültek hozzánk. Számunkra ruhaviseleteik, házassági szokásaik meglepőek. Elkezdtek őket sajnálni, és az emancipált világunk sok helyen felszólt az érdekükben, holott ezt ők nem is kérték. A hidzsáb vagy burka viselete számunkra elnyomást és megalázást jelent, pedig sokan közülük úgy vélik, hogy ez a női szerénység, erkölcsösség és tartás kifejező eszköze, és nem szeretnének megválni tőle. Fátylunk, ha jelképesen is, az ott hon négy falának biztonságát jelenti a férfiak uralta térben. Sok muszlim nő ragaszkodik a viseléséhez a vallás mellett azért, mert ezáltal nem a külseje, hanem tudása alapján ítélik meg, így egyenrangúságot vív ki a férfiak körében és nem kezelik szexuális tárgyként.

Muszlim nők

Felvettem a kapcsolatot muszlim lányokkal az interneten. A hidzsábról azt mondták, hogy annak a felvételére nem kötelezik a nőket, ahogy imádkozni sem kötelező. A fátylat azért veszik fel, mert a szépségükkel csak a férjüket és a családjukat tisztelik meg, és ezzel védve vannak a „kívánós” szemektől. Attól még, hogy nem viselik a csadort, még lehetnek vallásosak. Azt is mondták, hogy nem a férfiak miatt veszik fel, hanem Allah tiszteletére.

Eloolvastam Karen Armstrong *Mohamed, az iszlám nyugati szemmel* című könyvét, melyben Mohamed életének részletes leírásával találkozunk. A fátyolviselő bevezetéséről ekképpen ír a könyv: *Mohamed az előkelő asszonyok elkülönítésének perzsa és bizánci szokását akarta utánozni, ezzel is jelezve feleségei, megnövekedett társadalmi rangját. Más vélemény szerint a férfi megjegyzésektől és zaklatásoktól szerette volna őket megóvni. (Korán 33:53)¹⁴ Mohamednek nem volt saját szobája, mindig egy-egy feleségénél volt megtalálható, és mivel gyakran keresték fel az otthonában is, ezért az élelmesebb muszlimok, feleségein keresztül próbálták ügyükben eljárni. Ez botrányokra adott lehetőséget, ezért a hidzsáb v. függöny egy olyan helyzetet volt hivatott megakadályozni, melyet ellenségei felfújva Mohamed*

Szeretve küzdés

ellen fordíthattak volna. A Korán a fátýlat csak a próféta feleségeinél említi, ott is csupán protokolláris célokat szolgálva. Előírás a férfiak és nők számára a mértéktartó öltözködés, de arra senki sem kényszerítette a nőket, hogy arcukat fátýlallal takarják el. Ezek a rendelkezések a későbbi korok hozadékai, s a Próféta halálát követően a harmadik v. negyedik generáció idején váltak bevett szokássá. Minden jel arra utal, hogy a nők elfátýyolozásának szokását, a muszlim világ Perzsiából vagy Bizáncból vette át, ahol ez már régóta bevett gyakorlatnak számított.¹⁵ Mohamed halála után feleségei nagy kiváltságnak örvendtek és politikai szerephez is jutottak, más asszonyok is megirigyelték a feleségeket és kikövetelték maguknak, hogy ők is fátýlallal takarhassák el az arcukat. Az egyenlőség eszményét hirdető muszlim kultúra ezt lehetővé tette nekik. Tehát a fátýl a hatalom és tekintély jelképe volt.

A másik érthetetlen dolog számunkra a kultúránkban a többnejűség. A nyugati női szem ezt szintén rendkívül megalázott helyzetnek véli, és kétségtelen hogy én sem tudnám elfogadni. De mi egészen más kultúrában nővünk fel, ezt nem szabad elfelejtenünk. Ők sokáig nem is láttak mást, a világ most kezd kinyílni számukra.

A Korán négy feleséget engedélyez a hívek számára, ha a férj egyenlően tud velük bánni. A monogámiát a kor Arábiájában nem tartották vonzó eszménynek. Mohamed háreme is a társadalmi rangját jelezte. A törzsi társadalmak majdhogynem a föld minden területén poligámiában éltek. A házasságkötéseknek Mohamed korában szerelmi és politikai vetülete is volt. A lányokat már nagyon fiatalon el lehetett venni és pubertás korukban együtt is hálni velük. Meglátásom szerint nem sok választásuk volt.

Abban az időben sok háborúskodás folyt. Az ütközetekben hősi halált halt muszlimok árván maradt családjáról valakinek gondoskodnia kellett. Az elesettek nem csak özvegyeket, de lányokat, lánytestvéreket és más rokonokat hagytak maguk után, akik így védelmező nélkül maradtak. Mivel Arábiában kevesebb volt a férfi, mint a nő ezért a számos nőnek nem jutott férj, így őket néha kegyetlenül kihasználták. A többnejűséget a Korán, mint egyetlen kézenfekvő megoldásként tette lehetővé. Nagy valószínűséggel ebből az időből származik az a kinyilatkoztatás, amely a muszlim férfiaknak megengedi, hogy négy feleségük legyen. (Korán, 4:2-3)

Az új szabályozás azonban megtiltotta, hogy egy lányt akarata ellenére gyámhoz kényszerítsenek. A női egyenjogúság kérdését a próféta mindig is a szívén viselte, és ha nem is száz százalékban jutottak egyenlő jogokhoz a nők, de a megelőző barbár időszakhoz képest óriási előrelépés volt. A mai iszlám világban élő családok zöme monogám, illetve csak akkor egészül ki második feleséggel, ha az első inkább lesz nagymama, mint asszony. Kivételt ez alól jószerivel csak a gazdag, öböl-menti olajországok képeznek, ahol ma is divat két, egy fehér és egy fekete feleség tartása. Egy Magyarországon tanuló muszlim lánnyal való beszélgetésem során kiderült, hogy a többnejűség még ma is létezik, hiszen az iszlám lehetővé teszi azt. De ma már nem sokan engedhetik meg maguknak, hogy több nőt is eltartsanak. Nincsen rá pénz. De ha van, akkor a nőnek kutya kötelessége elfogadni, hogy egy másik nő érkezik a házhoz. Ha nem teszi, elválhat, de az iszlám nem jó szemmel nézi a válást, és egy elvált asszonynak nem sok esélye van új életet kezdeni.

Azt is megtudtam ettől a lánytól, hogy egy mai muszlim lány, csak muszlim vallású fiúval házasodhat, aki többnyire már előre ki is van nézve a számára (néha még többen is). A házasságot a lány addig húzhatja, amíg tanul, utána már nem sokáig. Pár hét ismerkedés után esküvőre kerül a sor. Egy muszlim fiú csak szűz lányt vehet feleségül, aki lehet más vallású is, mert a házasság után egyértelmű hogy áttér a muzulmán vallásra. Egy más vallású fiú viszont nem biztos, hogy felvenné a muszlimot, ezért ez a

Pengélen

lehetőség nincs engedélyezve. Előfordul, hogy egy rosszul sikerült házasság után, amelyet válás kísér, a muszlim nőt semmibe veszik, mert már érintve lett (nem szűz), és innentől kezdve a férfi nem tudja megítélni hányan voltak előtte, tehát nem veszi felelőségül. Márpedig muszlim nő csak muszlim férfihoz mehet. Ilyenkor szokták visszavarni a szűzhártyát és egy másik helyre költözni, ahol még nem ismerik őket. Ott még van esélyük új életet kezdeni.

Egy muszlim nő manapság már dolgozhat, és ugyanolyan posztokat tölthet be mint egy férfi. A család mégis első helyen áll. A nőnek a női szerepből adódó kötelességeket el kell fogadnia. Egyértelmű az arab kultúrában, hogy a férfi a családfenntartó, egy nőnek nem kell feltétlenül dolgoznia. Ha mégis dolgozik, akkor azt, amit keres, magára költheti.

Egy lánynak édesapjával szemben engedelmesnek kell lennie. A férjhez adást is nagyrészt az apa dönti

Nővé válás

el. Abban a világban a nő nem vitatkozik. Engedelmes és tiszteletudó. De van egy szokás ami hátborgongató és elfogadhatatlan. Ez pedig a női genitális csonkítás vagy más néven infibuláció. Afrikai és közép-keleti, jórészt iszlám alapokon nyugvó társadalmak szerint a körülmetéletlen lányok alkalmatlanok a házasságra. A beavatkozást 5-12 év között végzik hajmeresztő eszközökkel és körülmények között. A csonkított nők 25-30 százaléka meddő lesz.

Waris Dirie *Sivatag virága* című könyve, a topmodell viszontagságos szökését meséli el Szomáliából is hitelesen ír csonkításáról is. A következő sorok borzasztó képeket idéztek elő bennem, melyeket igyekeztem vásznaimon minél élet hűbben visszaadni: „A penge csorba élén láttam a rászáradt vért, az asszony ráköpött, majd ruhájába törülte. Miközben szerszámát tisztogatta elsötétült előttem a világ, mert anyám egy sálat kötött a szemem elé. Ezután, már csak azt éreztem, hogy a húsomba vájnak, és kimeetszik nemi szerveimet. Hallottam, ahogy az életlen penge nyiszálja bőrömet.”

„Egyszerűen nincs rá szó, hogy pontosan leírjam, mit éreztem. Olyasmi mintha valaki belehasítana a combodba, vagy levágná a karodat, azzal a különbséggel, hogy ez itt a test legérzékenyebb része.”

„Azt akartam, hogy a mama büszke legyen rám”

„A lábam magától remegni kezdett és olyan iszonyatosan remegett, hogy imádkozni kezdtem, hogy gyorsan vége legyen, aztán elájultam.”

„Aztán mikor magamhoz tértem és a kendő lecsúszott a szememről azt láttam, hogy a gyilkos asszony egy akáciáról egy csomó tövist halmoz fel maga mellé. Ezeket arra használta, hogy lyukakat szúrjon belém, majd a lyukakba erős, fehér fonalat fűzött és összevarrt. A lábam teljesen érzéketlen volt de a combom közt a fájdalom olyan iszonyatos volt, hogy legszívesebben meghaltam volna. Úgy éreztem, mintha lassan felemelkednék a földtől, a fájdalmat magam mögött hagytam, majd úgy egy méternyire ott lebegtem e jelenet fölött, és föntről néztem, ahogy az asszony újból összeférceli a testemet, miközben szegény anyám csak tartott a karjában. Abban a pillanatban tökéletes béke öntött el, nem kínlódtam és már nem is féltém. Emlékeim itt megszakadtak egészen addig, amíg újra kinyitottam a szemem.

„A lábamat a bokámtól egészen a csípőmig rongydarabokkal kötözték össze.”

„Ott fekuđtem egyedül”

„A szikla csupa vér volt, mintha egy állatot mészároltak volna le rajta. Húsom csafatjai, nemi szervem darabkái hevertek rajta, és békésen száradtak a napon.”

„Pisilnem kellett, az oldalamra fordultam. Kijött az első csepp és úgy mart, akár a sav. Miután a cigányasszony összevarrt, csupán egy aprócska, gyufaszál átmérőjű nyílást hagyott, amelyen át a vizelet és a menstruációs vér távozhat. Ez a remekbe szabott stratégia biztosította, hogy ne lehessen szexuális kapcsolatom mindaddig, amíg férjhez nem megyek. „

„A vizelet annyira csipett és égetett hogy sírva fakadtam”

„Hetekig fekuđtem ott összekötözve, sebem elfertőződött és felszökött a lázam.

„Egész idő alatt az eszméletlenség határán lebegtem”

„Sebem annyira elfertőződött, hogy egy darabig egyáltalán nem tudtam vizelni.”

„Annyira gyerek voltam még hogy a nemiségéről a világon semmit sem tudtam”

„Tűnődtem: miért”

És miért is történik mindez? Megannyi afrikai férfi vallja szent meggyőződéssel, meghal, ha a pénisz egy nő klitorisához ér. Európai olvasó szinte fel sem foghatja mennyire elterjedt ez a babona. Afrika legalább 25 országában bevett gyakorlat a csiklókímetszés valamelyik válfaja. A legsúlyosabb műtétet, az infibulációt Kenyában, Dzsiibutiban, Egyiptomban, Etiópia egyes részein, Malin, Szomáliában és Szudán északi részén végzik, illetve azokban az országokban (jellemzően Egyesült Államok, Kanada, Nagy-Britannia és Franciaország), ahol jelentős számú bevándorló él a fent említett országokból. A

Ehnyomás

női nemi szervi csonkítás a mohamedán vallásúakra jellemző, noha Afrika néhány keresztény közösségében is végzik. Mohamed tanaiban ilyen előírás nincs, mégis ez épült be az iszlám vallási tradícióba és több mint 20 afrikai országban, továbbá Ománban, Jemenben és az Egyesült Arab Emírátságban jellemző. Ez évente sok millió csonkítást jelent. Ezen kívül a Malajziában és Indonéziában élő mohamedánok között is általános.

Borzasztó adatok és tények ezek. Számos útja van a segítségnyújtásnak, én képeimmel próbáltam minél több ember figyelmét felhívni erre a problémákra. Bízom benne hogy ebbe a távoli világba való kis betekintés, nem elborzasztott, hanem sokkal inkább egy társadalom mélyebb megismerésére és segítésére sarkallt. Minden kultúra tartalmaz jó és rossz dolgokat, „ne ítéljük, hogy ne ítéltsünk”.